

SLOBODA POSLOVNOG NASTANA U EUROPSKOJ UNIJI I U REPUBLICI HRVATSKOJ

Mr.sc. Snježana Slišković, REVISA d.o.o. Zagreb, s.sliskovic@revisa.biz.hr

Sažetak: Osim prava na slobodu kretanja osoba, radnika, kapitala, robe i usluga, jedno je od važnih pravnih stečevina Europske unije i pravo na slobodu poslovnog nastana, definirano u Ugovoru o funkcioniranju Europske unije. Ugovorom se zabranjuje ograničavanje slobode poslovnog nastana, odnosno ograničavanje mogućnosti osnivanja tvrtki od strane državljanima jedne članice na području druge članice Unije, pod čime se podrazumijeva stvarno i trajno obavljanje gospodarske aktivnosti putem stalnog poslovnog nastana u drugoj članici tijekom neodređena razdoblja. Sloboda poslovnog nastana uključuje pravo pokretanja i obavljanja samostalne djelatnosti te osnivanja i upravljanja tvrtkama, odnosno različitim trgovačkim društvima, obrtima te širokom lepezom tzv. slobodnih zanimanja. Zapravo, sve članice Unije obvezne su osigurati potpuno nediskriminirajući pravni okvir za ostvarivanje prava poslovnog nastana, i to bez neopravdanih ograničenja. Neke članice Unije primjenjuju tzv. teoriju stvarnog sjedišta (real seat theory), a druge tzv. teoriju osnivanja (incorporation theory), što znači da pitanje slobode poslovnog nastana u Unije još nije harmonizirano. U ovom članku elaborirat ćemo ostvarivanje prava slobode poslovnog nastana trgovačkih društava na području Unije te identificirati koliko je hrvatsko pravo društava usklađeno s pravom slobode poslovnog nastana u Uniji. Kanim otkriti postoje li ograničenja ostvarivanja poslovnog nastana inozemnim društvima na teritoriju Hrvatske te ostvarivanja poslovnog nastana hrvatskim društvima u drugim članicama Unije.

Ključne riječi: poslovni nastan, teorije stvarnog sjedišta, teorija osnivanja, inozemna društva, hrvatska društva, premještanje sjedišta, Četnaesta direktiva.

FREEDOM OF ESTABLISHMENT IN THE EUROPEAN UNION AND IN THE REPUBLIC OF CROATIA

Abstract: Besides the rights for free movement of persons, labor, capital, goods and services, one of the most important acquis of the European Union and the right to freedom of establishment, is defined in the contract of functioning of the European Union. With this contract it is prohibited limitation on freedom of establishment, or a restriction on the establishment of companies by citizens of one state on the territory of other states of the Union, by which is meant a real and continuous pursuit of an economic activity through a permanent establishment in another member state during the indefinite period. Freedom of establishment shall include the right to take up and pursue self-employment and the establishment and management of companies, respectively to a variety of trade companies, businesses, and a wide range of so-called free professions. In fact, all members of the Union are required to provide a completely non-discriminatory legal framework for the realization of the right of establishment, and without unreasonable restrictions. Some members of the Union shall apply the so-called real seat theory and other so-called incorporation theory, which means that the question of freedom of establishment in the EU is not yet harmonized. In this article we will elaborate realisation of the right of freedom for establishment of companies in the territory of the Union, and identify how the Croatian company law is in line with the right

to freedom of establishment in the EU. We intend to identify is there any restriction of the realisation of establishment of foreign companies on Croatian territory and the realization of establishment of Croatian companies in other member states.

Keywords: establishment, the real seat theory, the theory of incorporation, foreign companies, Croatian society, moving seats, Fourteenth Directive.

1. UVOD

Ostvarivanje slobode poslovnog nastana temeljni je preduvjet slobodnog kretanja pravnih i fizičkih osoba u Europskoj uniji.³⁵⁸ Pitanje slobode poslovnog nastana u Uniji nije još nije harmonizirano, pa zemlje primjenjuju tzv. teoriju stvarnog sjedišta ili tzv. teoriju osnivanja. Kako bi se pomirile razlike te jedinstveno reguliralo prekogranično premještanje društava na razini Unije, raspravlja se o donošenju tzv. Četrnaeste direktive. Naime, u prosincu 2007. godine Europska je komisija objavila studiju o Direktivi u vezi prekograničnog premještanja registriranog sjedišta društava.³⁵⁹ Dokument sadržava argumente za i protiv moguće aktivnosti Europske komisije, uključujući i evaluaciju posljedica za nepoduzimanje regulatornih aktivnosti u ovom području. Nakon toga, o donošenju Direktive se nije raspravljalo u sklopu redovitih aktivnosti Komisije. U rujnu 2011. godini donesena su dva dokumenta³⁶⁰ u kojima se razmatra problematika slobode poslovnog nastana kroz mogućnosti za prekogranično premještanje sjedišta te se otvara mogućnost za daljnju razradu i donošenje prijedloga Četrnaeste direktive.

Iako je ograničavanje slobode poslovnog nastana zabranjeno temeljem odredbi Ugovora o funkcioniranju Europske unije, članice, koristeći se pravom na reguliranje i definiranje sjedišta društva, na različite načine ograničavaju slobodu poslovnog nastana, bez obzira je li riječ o situacijama u kojima se ograničava sloboda poslovnog nastana u drugoj članici (imigracija društva) ili se ograničava odlazak društva u drugu članicu (emigracija društva).³⁶¹ Pravni temelj za usklađivanje prava trgovačkih društava članica na razini Unije sadržana je u odredbama primarnog zakonodavstva.³⁶² Kako bi se omogućila i ostvarila sloboda poslovnog nastana, europske su institucije ovlaštene usklađivati propise država članica donesene u interesu članova trgovačkih društava i trećih osoba s ciljem njihova harmoniziranja.³⁶³ Usklađivanje nacionalnih prava društava osim u primarnom zakonodavstvu, provodi se i instrumentima sekundarnog zakonodavstva, posebice uredbama i direktivama koje bi trebale

³⁵⁸ O gospodarskim slobodama, pa i o slobodi poslovnog nastana više vidjeti u Bodiroga-Vukobrat, Nada; Horak, Haba i Martinović, Andrija: Temeljne gospodarske slobode u Europskoj uniji, Inženjerski biro, Zagreb, 2011.

³⁵⁹ Commission Staff Working Document: Impact assessment on the Directive on the cross-border transfer of registered office, Brussels, 12.12.2007. SEC(2007) 1707.

³⁶⁰ European parliament: Draft report with recommendations to the Commission on a 14th Company Law directive on the cross-border transfer of company seats (2011/2046(INI)) od 27.9.2011. te European Parliament: Opinion of the Committee on Employment and Social Affairs for the Committee on Legal Affairs on a 14th company law directive on the cross-border transfer of company seats (2011/2046(INI)) od 27.9.2011.

³⁶¹ Horak, Hana; Dumančić, Kosjenka i Šafranko, Zvonimir: Sloboda poslovnog nastana trgovačkih društava u pravu Europske unije, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2013. str. 5.-6.

³⁶² Odredba članka 50, stavka. 2. Ugovora o funkcioniranju Europske unije.

³⁶³ Vidjeti odredbu članka 114. Ugovora o funkcioniranju Europske unije.

biti ograničene na reguliranje načela i općih pravila, dok bi detalje trebalo prepustiti uređenju članica.

Za razvoj prava društava od izuzetna je značaja i praksa Europskog suda, jer on tumači i tretira ideju slobode poslovnog nastana kao bitnu sastavnicu jedinstvenog europskog tržišta. Iako brojni autori raspravljaju o slobodi poslovnog nastana, ona je zajamčena Ugovorom o funkcioniranju Europske unije te omogućuje trgovačkim društvima poslovni nastan u bilo kojoj članici, osiguravajući im izbor mjerodavnog prava. Naime, trgovačko društvo može odlučiti obavljati djelatnost i imati stvarno sjedište bilo gdje na području Unije, pri čemu ima mogućnost izbora između 28 različitih pravnih sustava, birajući pri tome ono pravo društava koje najbolje odgovara njegovim potrebama, odnosno supranacionalni pravni režim kao 29 pravni sustav.³⁶⁴ Sloboda poslovnog nastana primjenjuje se i na situacije prekograničnog prijenosa sjedišta društva, pri čemu je pravo poslovnog nastana temelj za međusobno priznavanje društava na području Unije. Naime, ako je društvo osnovano prema pravu neke članice, druge članice tom društvu trebaju priznati pravnu osobnost i omogućiti mu da posluje bez propisivanja dodatnih uvjeta.³⁶⁵

2. POJAM POSLOVNOG NASTANA

Sloboda poslovnog nastana propisana je člankom 49 Ugovora o funkcioniranju Europske unije te uključuje pravo pokretanja i obavljanja djelatnosti kao samozaposlene osobe te pravo osnivanja i upravljanja društvima, sukladno uvjetima koje pravo zemlje u kojoj se taj poslovni nastan ostvaruje utvrđuje za svoje državljane, a podložno je odredbama poglavlja koje se odnose na kapital. Jednostavno, ta sloboda označava pravo državljana (pravnih ili fizičkih osoba) neke članice Europske unije na osnivanje (pokretanje) i obavljanje djelatnosti samostalne pravne osobe (nekoga od pravnih oblika tvrtke) na području države članice koja nije njegova domicilna država.³⁶⁶ Cilj postizanja zajedničkog tržišta ostvaruje se i kroz slobodu kretanja usluga, i to kroz osiguravanje nuđenja i prodavanja usluga u drugim članicama pod istim uvjetima kao i na unutarnjem tržištu, pri čemu građani Unije moraju imati jednak i slobodan pristup svim uslugama. Inače, odlukama Europskog suda dano je razgraničenje između slobode poslovnog nastana i slobode pružanja usluga.

Kao kriterij razlikovanja uzima se trajanje aktivnosti. Zapravo, riječ je o redovitosti (periodičnosti ili kontinuitetu aktivnosti), pa je sloboda pružanja usluga privremena aktivnosti u drugoj članici. Unije. Člankom 57 Ugovora o funkcioniranju Europske unije propisano je da se usluge obično obavljaju uz naknadu te da osoba koja ih pruža može privremeno obavljati svoju djelatnost u članici u kojoj se usluga pruža, i to prema istim uvjetima koje ta država propisuje za svoje državljane. Iako ne postoje propisani kriteriji prema kojima se određuje kada sloboda povremenog prekograničnog pružanje usluga postaje poslovni nastan, postoje određeni elementi prema kojima možemo odrediti o kojem se tipu djelatnosti radi. Naime, kod poslovnog nastana uvijek postoji intencija da se u drugoj članici dugotrajno obavlja neka djelatnost. Da bi se to postiglo, pravna osoba iz jedne članice često osniva podružnicu u

³⁶⁴ Više vidjeti na [www.http://ssrn.com/abstract=1086667](http://ssrn.com/abstract=1086667), ili na [www.http://ssrn.com/abstract=1691688](http://ssrn.com/abstract=1691688)

³⁶⁵ Više vidjeti na [www.http://urtechtlawreview.org/](http://urtechtlawreview.org/)

³⁶⁶ Definirano u članku 49 Ugovora o funkcioniranju Europske unije.

drugoј članici. Je li riječ o usluzi koja se obavlja uz naknadu, prvi je kriterij koji mora biti ispunjen da bi se radilo o situaciji koja je u dosegu prava Europske unije.

Člankom 49 Ugovora o funkcioniranju Europske unije zabranjuje se ograničavanje slobode poslovnog nastana državljana jedne članice na teritoriju druge članice zabranjuje. Ta se zabrana odnosi i na ograničavanje osnivanja zastupništva, podružnica ili društava kćeri od strane državljana članice s poslovnim nastanom na državnom području bilo koje druge članice Unije. Hrvatskim Zakonom o trgovačkim društvima uvodi se razlikovanje slobode pružanja usluga od poslovnog nastana, gdje se definira da se obavljanjem djelatnosti ne smatra, primjerice, njezino povremeno ili jednokratno obavljanje, odnosno obavljanje pojedinog posla. Je li riječ o trajnom obavljanju djelatnosti ocjenjuje se prema okolnostima svakog konkretnog slučaja.³⁶⁷

Sloboda poslovnog nastana uključuje pravo pokretanja i obavljanja samostalne djelatnosti te osnivanja i upravljanja tvrtkama, osobito trgovačkim društvima sukladno pravu koje za svoje državljanke predviđa države u kojoj se taj poslovni nastan ostvaruje.³⁶⁸ Ugovor o funkcioniranju Europske unije pravnim i fizičkim osobama jamči takvu slobodu poslovnog nastana. Europski je sud odredio da svatko može koristiti pogodnosti odredbi članaka 49 do 55 Ugovora o funkcioniranju Europske unije, glede odredbi o slobodi poslovnog nastana. Međutim, u odnosu na primjenu slobode poslovnog nastana, problemi se javljaju kada društva žele otići iz neke članice, odnosno u nju ući.

Dakle, prigodom prijenosa sjedišta iz jedne u drugu, članice stavljaju ograničenja, najčešće zato što članice primjenjuju različite teorije sjedišta. Prema tomu, u nadležnosti je svake države članice da samostalno odredi uvjete potrebne za osnivanje društva. Koristeći se ovim načelom, osnivač trgovačkog društva ima slobodu izbora mjesta osnivanja te time i izbora teorije sjedišta koje će se primjenjivati na njegovo društvo, odnosno izbora najboljih ekonomskih uvjeta poslovanja.³⁶⁹ Slobodu izbora mjerodavnog prava neće imati prilikom prijenosa sjedišta društva u drugu državu.

3. TEORIJE SJEDIŠTA

U vezi prava u području slobode poslovnog nastana, u nastavku ćemo kratko eksplicirati područje slobode izbora prava prigodom osnivanja društva.³⁷⁰ Inače, prigodom osnivanja društva, a vezano za teoriju sjedišta, u članicama Europske unije uglavnom se primjenjuju dvije mogućnosti (teorije) izbora prava, ili pak njihova kombinacijom, i to.³⁷¹

- **Teorija osnivanja (inkorporacije):** Pretpostavlja da se na trgovačko društvo primjenjuje pravo države temeljem kojeg je društvo osnovano, odnosno upisano u sudski registar bez obzira gdje društvo posluje.

³⁶⁷ Narodne novine, brojevi 111/93, 34/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09 i 152/11 (pročišćeni tekst) u članku 612, stavak 3.

³⁶⁸ Članak 49, stavak 2 Ugovora o funkcioniranju Europske unije.

³⁶⁹ Impact assesment on the Directive on the cross-border transfer of registered office, SEC (2007)1707, p. 11.

³⁷⁰ Više vidjeti u Bodiroga-Vukobrat, Nada; Horak, Haba i Martinović, Andrija: Temeljne gospodarske slobode u Europskoj uniji, Inženjerski biro, Zagreb, 2011. str. 10.-14.

³⁷¹ Više vidjeti u Babić, Davor: Sloboda kretanja trgovačkih društava u Europskoj uniji, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2006, br. 56 (poseban broj), str. 229.-230.

- **Teorija stvarnog sjedišta:** Pretpostavlja da se na društvo primjenjuje pravo države u kojem društvo ima stvarno, činjenično sjedište³⁷² poslovnih aktivnosti.

Teorija osnivanja ne zahtjeva postojanje veze između mjesta gdje je društvo osnovano i središnjeg mjesta upravljanja društvom, pa članice koje primjenjuju ovu teoriju dopuštaju osnivanje i registraciju društva, bez obzira na to gdje se nalazi uprava društva te tako članica osnivanja zadržava nadzor nad transakcijama društva, bez obzira na to gdje su one provedene. Ova je teorija prihvaćena u Nizozemskoj, Danskoj, Irskoj, Velikoj Britaniji, Malti, Švedskoj, Češkoj, Slovačkoj, Finskoj, Mađarskoj i Cipru. Protivnici ove teorije ističu kako ona omogućuje društvima osnivanje u državama gdje je to lakše i gdje postoji pogodnije pravo društava.

Cilj je teorije stvarnog sjedišta spriječiti izbjegavanje primjene domaćeg prava registriranjem društva u inozemstvu.³⁷³ Međutim, država koja primjenjuje ovu teoriju zahtijeva da središnje mjesto upravljanja i stvarno sjedište budu u državi gdje je društvo osnovano. Kada društvo prenosi svoje središnje mjesto upravljanja u inozemstvo, ono prestaje biti subjektom prava države članice gdje je osnovano i gdje je imalo svoje stvarno sjedište te mora biti likvidirano u matičnoj državi i ponovno osnovano u državi odredišta, pa društvo ne može premjesti sjedište preko granice. Teorija stvarnog sjedišta primjenjuje se u Belgiji, Njemačkoj, Španjolskoj, Francuskoj, Luksemburgu, Portugalu, Litvi, Poljskoj, Estoniji, Norveškoj, Austriji, Sloveniji i Latviji. Ovu teoriju Europski sud nije proglasio nespojivom s Ugovora o funkcioniranju Europske unije te se ona drži usklađenom s europskim pravom, ali se ističe da ona ne može biti sredstvo ograničavanja slobode nastana.³⁷⁴

Posljedice ovih dvaju različitih načela primjene nacionalnog prava odražavaju se na različite mogućnosti prekograničnog prijenosa sjedišta društva. Teorija stvarnog sjedišta temelji se na mogućnosti kontrole poslovnih aktivnosti gdje su one i obavljene te time omogućuju primjerenu zaštitu vjerovnika, dioničara, zaposlenika i drugih interesenata na koje utječe poslovanje društva. Međutim, ova teorija ne pojednostavljuje migracije društva, jer ona zahtjeva postojanje stvarne veze s državom osnivanja, odnosno u slučaju postojanja želje za migracijom društva moraju se podudarati mjesto gdje se nalazi središnje, odnosno mjesto upravljanja društvom s mjestom osnivanja. Prihvaćanje različitih teorija sjedišta u većini slučajeva dovodi do praktične nemogućnosti da društva prenesu svoje središnje mjesto upravljanja ili registrirano sjedište u drugu članicu. U donjoj tablici³⁷⁵ predložen je utjecaj primjene različitih teorija sjedišta društva na prienos središnjeg mjesta upravljanja i registriranog sjedišta.

³⁷² Mjesto iz kojeg se obavljaju poslovne aktivnosti društva bez obzira gdje je ono registrirano.

³⁷³ Vidjeti u Barbić, Jakša: Pravo društava, knjiga prva, Organizator, Zagreb, 2008. str. 377.

³⁷⁴ Isto, str. 234.-235.

³⁷⁵ Commission Staff Working Document: Impact assessment on the Directive on the cross-border transfer of registered office, Brussels, 12.12.2007. SEC(2007) 1707. str. 9.; Preuzeto i prilagođeno prema Horak, Hana; Dumančić, Kosjenka i Šafranko, Zvonimir: Sloboda poslovnog nastana trgovačkih društava u pravu Europske unije, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2013. str. 12.

		Prijenos središnjeg mjesta upravljanja		Prijenos registriranog sjedišta	
U	IZ	Teorija osnivanja	Teorija stvarnog sjedišta	Teorija osnivanja	Teorija stvarnog sjedišta
	Teorija stvarnog sjedišta	Moguć	Nije moguć	Nije moguć	Nije moguć
	Teorija stvarnog sjedišta	U pravilu nije moguć	U pravilu nije moguć	Nije moguć	Nije moguć

Kao temeljno pravilo može se uzeti da članice koje primjenjuju teoriju osnivanja dopuštaju društvima prijenos središnjeg mjesta upravljanja u drugu članicu bez potrebe za prestankom društva i promjenom prava koje se na to društvo primjenjuje (u ovom slučaju ne društvo se primjenjuje pravo države u kojoj je društvo osnovano). Međutim, prekogranični prijenos registriranog sjedišta iz države koja primjenjuje teoriju osnivanja rezultirat će promjenom prava koje se na to društvo primjenjuje te nije ostvarivo bez prestanka društva u matičnoj državi i njegovom ponovnom osnivanju u državi članici odredišta. Kod primjene teorije stvarnog sjedišta prekogranični prijenos središnjeg mjesta upravljanja do nedavno nije bio pravno moguć, jer je rezultirao likvidacijom društva ili je bio ograničen postavljanjem određenih uvjeta. Prijenos registriranog sjedišta temeljem teorije stvarnog sjedišta obično nije dopušten, osim kada se uz registrirano sjedište prenosi i središnje mjesto upravljanja društvom, što rezultira prestankom društva u matičnoj državi.

4. SLOBODA POSLOVNOG NASTANA U HRVATSKOJ

Pitanja su koliko je hrvatsko pravo društava usklađeno s europskim pravom o poslovnim nastanu, postoje li još uvijek ograničenja ostvarivanju te slobode, i to u kontekstu ostvarivanja poslovnog nastana inozemnim društvima na teritoriju Hrvatske te ostvarivanja poslovnog nastana hrvatskim društvima u drugim državama članicama Unije? Ranije citirana skupina autora³⁷⁶ taj problem promatra kroz hrvatsko pozitivno pravo i moguće izlazne restrikcije, bez ulaženja u problematiku eventualnih ulaznih ograničenja odredišnih država članica. Glede mogućnosti migracije društva iz članica Unije u Hrvatsku, bitna je *nacionalnost* društva, jer Zakon o trgovačkim društvima postavlja različite kriterije za trajno obavljanje djelatnosti kada je riječ o domaćim i inozemnim društvima. Naime, domaćim je trgovačkim društvima ostavljena mogućnost trajnog (izravno ili putem podružnica) obavljanja djelatnosti na cijelom području Hrvatske izvan mjesta u kojemu se nalazi njihovo sjedište. Osim toga, domaća društva imaju mogućnost prijenosa sjedišta s jednog na drugo mjesto u Hrvatskoj.³⁷⁷ Kada je riječ inozemnim društvima, ona u pravilu poslovni nastan na području Hrvatske mogu ostvariti jedino osnivanjem podružnice.³⁷⁸

Prigodom utvrđivanja *nacionalnosti* društva, odnosno utvrđivanja mjerodavnog prava za ocjenu je li riječ o domaćem ili inozemnom društvu, za polaznu točku valja uzeti odredba

³⁷⁶ Više vidjeti u Horak, Hana; Dumančić, Kosjenka i Šafranko, Zvonimir: Sloboda poslovnog nastana trgovačkih društava u pravu Europske unije, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2013. str. 39.-48.

³⁷⁷ Članak 38, stavak 1. Zakona o trgovačkim društvima.

³⁷⁸ Članak 612, stavak 2. Zakona o trgovačkim društvima.

članka 17 Zakona o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima³⁷⁹ prema kojoj se pripadnost društva određuje prema pravu države u kojoj je ono osnovano. Međutim, ako društvo ima stvarno sjedište u drugoj državi, a ne u onoj u kojoj je osnovano i po pravu te države ima njezinu pripadnost, smatrat će se pravnom osobom te države. Dakle, iz ovog proizlazi da Hrvatska usvaja teoriju inkorporacije, uvažavajući pri tome i nacionalna prava koja su usvojila teoriju stvarnog sjedišta, pa će hrvatsko pravo biti mjerodavno u slučajevima kada je riječ o društvu koje je osnovano prema hrvatskom pravu, uz uvjet da ima stvarno sjedište u Hrvatskoj ili u nekoj drugoj državi koja je usvojila teoriju inkorporacije.³⁸⁰

Zakon o trgovačkim društvima ne sadrži izričite odredbe o tome koje je to domaće trgovačko društvo, dok inozemno društvo eksplicite definira³⁸¹ kao društvo koje je valjano osnovano po pravu države u kojoj ono ima registrirano sjedište izvan Hrvatske.³⁸² Znači, za ocjenu je li u konkretnom slučaju riječ o domaćem ili inozemnom društvu, odlučno će biti mjesto u kojemu se nalazi njegovo registrirano sjedište, pa će se domaćim trgovačkim društvom držati ono koje ima registrirano sjedište u Hrvatskoj, a inozemnim ono koje ima registrirano sjedište izvan Hrvatske.³⁸³ No, taj se kriterij podjele na domaća i inozemna društva ne primjenjuje na osiguravajuća i leasing društva.

Budući da mjesto registriranog sjedišta društva prema hrvatskom pravu determinira *nacionalnost* društva, postavlja se pitanje utjecaja prijenosa registriranog sjedišta iz jedne u drugu državu. Kada je riječ o nacionalnim oblicima društava, prijenos registriranog sjedišta iz jedne države u drugu nužno će rezultirati likvidacijom društva u matičnoj državi i osnivanjem novog društva u državi članici odredišta. Pri tomu dolazi do diskontinuiteta u subjektivitetu društva, jer novoosnovano društvo u državi odredišta neće se moći identificirati s društvom iz matične države niti će se moći držati pravnim slijednikom tog društva, pa će biti inkorporirano prema pravu države odredišta i prema tome će se pravu ocjenjivati *nacionalnost* toga društva.

Iako bi se iz članka 17, stavka 2. Zakona o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima na prvi pogled moglo zaključiti kako postoji mogućnost promjene *nacionalnosti društva* promjenom osobnog statuta društva do kojega dolazi prijenosom stvarnog sjedišta društva u drugu državu, trebalo bi ipak uzeti u obzir da države koje usvajaju teoriju stvarnog sjedišta zahtijevaju poklapanje stvarnog i registriranog sjedišta društva, što u krajnjoj konzekvenci dovodi do nepriznavanja pravne osobnosti imigrirajućeg društva.³⁸⁴ S druge strane, prema praksi Europskog suda, prijenos stvarnog sjedišta uopće ne

³⁷⁹ Zakon o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima, Narodne novine, broj, 53/91.

³⁸⁰ Više vidjeti u Sajko, Krešimir: Međunarodno privatno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2005. str. 184.-204.

³⁸¹ Članak 611, stavak 1. Zakona o trgovačkim društvima.

³⁸² Barbić, Jakša: Pravo društava, Knjiga prva, Organizator, Zagreb, 2008. str. 562.

³⁸³ Gorenc, Vilim (urednik) i drugi: Komentar zakona o trgovačkim društvima, RRIF-plus, Zagreb, 2004. str. 44.

³⁸⁴ Bouček, Vilim: Osobni statut trgovačkog društva i specifičnih europskih trgovačkih društava u europskom međunarodnom privatnom pravu, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2006. broj 56 (posebni broj), str. 137.

rezultira promjenom osobnog statuta društva.³⁸⁵ Dakle, prijenos stvarnog sjedišta ne dovodi do promjene *nacionalnosti društva*.

5. NASTAN DRUŠTAVA UNIJE U HRVATSKU

Poslovni nastan pretpostavlja kretanje društva radi obavljanja gospodarske aktivnosti u drugoj članici tijekom neodređena razdoblja, uz trajnu nazočnost u toj drugoj članici.³⁸⁶ U Zakonu o trgovačkim društvima na nalazimo sintagmu *poslovni nastan*, već se govori o *obavljanju djelatnosti* s time da se u članku 612, stavak 3. pravi jasna distinkcija između obavljanja djelatnosti i pružanja usluga. Tako, primjerice, obavljanje djelatnosti nije povremeno ili jednokratno obavljanje djelatnosti, odnosno obavljanje jednog posla (to je pojam slobode pružanja usluga u skladu s pravom Unije). Je li riječ o trajnom obavljanju djelatnosti ocjenjuje se prema okolnostima svakog konkretnog slučaja. Glede poslovanja na području Hrvatske, Zakon o trgovačkim društvima izjednačuje inozemna s domaćim trgovačkim društvima, ako su ispunjeni uvjeti iz članka 612, stavak 1. Zakona. Riječ je o nekoliko karakterističnih modaliteta, i to:³⁸⁷

- **Izravno obavljanje djelatnosti.** Određena društva sa sjedištem na području neke od članica Unije mogu trajno i izravno obavljati gospodarsku djelatnost na području Hrvatske. Riječ je o društvima koja obavljaju djelatnost prema posebnim propisima. Prema članku 83, stavak 1. Zakona o osiguranju, društvo za osiguranje koje u nekoj članici ima pravo obavljati poslove osiguranja može te poslove obavljati i na području Hrvatske, i to izravno ili putem podružnice. Slično, prema članku 31. stavak 1. Zakona o leasingu, društvo koje u državi članici zakonito obavlja poslove leasing, može ih izravno ili preko podružnice obavljati i na području Hrvatske. Izravno obavljanje djelatnosti iznimka je koja dolazi u obzir samo kada to propisuje *lex specialis*.
- **Osnivanje podružnice:** Izravno obavljanje djelatnosti inozemnih društava na području Hrvatske predstavlja iznimku, obavljanje djelatnosti putem podružnice opće je pravilo. Prema članku 612, stavku 2. Zakona o trgovačkim društvima inozemna trgovačka društva i inozemni trgovci pojedinci ne mogu trajno obavljati djelatnosti na području Hrvatske dok ne osnuju podružnicu.³⁸⁸ Načelno, svako društvo sa sjedištem registriranim izvan Hrvatske, mora osnovati podružnicu ako želi obavljati trajnu djelatnost u Hrvatskoj. Tako, hrvatsko pravo štiti vjerovnike i zaposlenike inozemnog društva u tuzemstvu. Za osnivanje podružnice inozemnog društva koje nema sjedište u članicama Europske unije i Svjetske trgovinske organizacije vrijedi načelo reciprociteta.

³⁸⁵ Isto, str. 136.

³⁸⁶ Horak, Hana; Dumančić, Kosjenka i Pecotić Kaufman, Jasminka: Uvod u europsko pravo društava, Školska knjiga, Zagreb, 2010. str. 103.

³⁸⁷ Više vidjeti u Horak, Hana; Dumančić, Kosjenka i Šafranko, Zvonimir: Sloboda poslovnog nastana trgovačkih društava u pravu Europske unije, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2013. str. 42.-46.

³⁸⁸ Sve u vezi podružnica inozemnih društava u Hrvatskoj regulirano člancima 613 do 618 Zakona o trgovačkim društvima, člankom 6, stavak 2, člankom 22, stavak 6, člankom 23, stavak 2 i člankom 37. Zakona o sudskom registru (Narodne novine, brojevi 1/95, 57/96, 1/98, 30/99, 45/99, 54/05, 40/07, 91/10 i 90/11) te člancima 31. i 43. Pravilnika o načinu upisa u sudski registar (Narodne novine, broj 22/12).

- **Prekogranična pripajanja i spajanja:** Kod prekograničnih pripajanja i spajanja, kada je *preuzimatelj* društvo osnovano prema hrvatskom pravu, problem je prijenos gospodarskih aktivnosti u Hrvatsku. Iako pripojena društva prestaju postojati kao pravni subjekti u matičnim državama, njihov se ekonomski život u kontinuitetu nastavlja u sklopu društva preuzimatelja na području Hrvatske. Člankom 549a do 549k Zakona o trgovačkim društvima, u hrvatskom je pravu potpuno provedena Direktiva 2005/56/EZ Europskog parlamenta i Vijeća iz listopada 2005. godine o prekograničnim pripajanjima i spajanjima društava kapitala. Prema Zakonu o trgovačkim društvima, u prekograničnom pripajanju ne mogu sudjelovati zadruge, pa i kada prema pravu druge članice Unije ili države koja je stranka Ugovora o europskom ekonomskom prostoru ispunjavaju uvjete iz Direktive 2005/56/EZ.
- **Prijenos registriranog sjedišta:** Prijenos registriranog sjedišta nacionalnih tipova društava na područje Hrvatske nije moguće bez da se društvo u matičnoj državi likvidira, a u Hrvatskoj osnuje potpuno novi subjekt.³⁸⁹ Međutim, sukladno prethodnoj fusnoti, novoosnovano društvo u Hrvatskoj ne može se identificirati s društvom koje je likvidirano u matičnoj državi, niti se s pravnog aspekta može smatrati njegovim slijednikom.³⁹⁰ Međutim, prijenos registriranog sjedišta iz članice Unije u Hrvatsku bez reinkorporacijom postao je moguć ulaskom Hrvatske u Europsku uniju, od 15. srpnja 2013. godine, uz neke specifičnosti.
- **Osnivanje društva:** Pod određenim pretpostavkama, inozemna društva mogu osnovati nova društva u Hrvatskoj.³⁹¹ U slučaju reciprociteta, inozemno društvo koje osniva ili sudjeluje u osnivanju društava u Hrvatskoj u njima stječe prava i preuzima obveze pod istim uvjetima i ima isti položaj kao i domaće društvo. Prema članku 619, stavak 1 i članku 620, stavci 1 i 2 Zakona o trgovačkim društvima, reciprocitet se ne traži za inozemna društva koja imaju registrirano sjedište u državi članici Svjetske trgovinske organizacije. Inozemno društvo kapitala koje ima sjedište u državi koja nije članica Europske unije niti je stranka Ugovora o europskom ekonomskom prostoru, može biti član koji za obveze društva osobno odgovara u društvu osoba s registriranim sjedištem u Hrvatskoj samo ako je uz njega u društvu barem još jedan član društva kapitala koje ima registrirano sjedište u Hrvatskoj, u članici Europske unije, ili državi koja je stranka Ugovora o europskom ekonomskom prostoru, ili pak fizička osoba koja je državljanin Hrvatske, članice Europske unije, ili države koja je stranka Ugovora o europskom ekonomskom prostoru koja osobno odgovara za te obveze.³⁹²

³⁸⁹ Mnoge su zapreke za takav prijenos registriranog sjedišta: primjerice, neke države članice predviđaju komanditno društvo na dionice koje nije poznato u hrvatskom pravu društava; određena inozemna društva osoba nisu pravne osobe; razlikuju se i pretpostavke za osnivanje i djelovanje općeprihvaćenih oblika društava po pojedinim državama.

³⁹⁰ Do prijenosa prava i obveza s društva u matičnoj državi na novoosnovano društvo u Hrvatskoj moglo bi doći jedino po ugovornoj osnovi, a nikako temeljem statusnih odredaba, kao što je slučaj s prekograničnim pripajanjima i spajanjima.

³⁹¹ Osnivanjem društva kćeri u državi članici odredišta ostvaruje se sekundarni poslovni nastan u toj državi. Vidjeti u Horak, Hana; Dumančić, Kosjenka i Pecotić Kaufman, Jasminka: Uvod u europsko pravo društava, Školska knjiga, Zagreb, 2010. str. 104.

³⁹² Članak 620, stavak 3. Zakona o trgovačkim društvima.

6. NASTAN HRVATSKIH DRUŠTAVA U UNIJI

Modaliteti trajnog obavljanja djelatnosti od strane hrvatskih društava u članicama Europske unije uvelike ovisi o propisima država odredišta (ulazni propisi). Ipak, i u ovom slučaju, značajnu ulogu predstavljaju hrvatski propisi kojima se postavljaju kriteriji za *izlazak* hrvatskih društava u inozemstvo. Glede toga, u cijelosti će biti relevantni propisi države odredišta i mogućnost osnivanja novih društava i podružnica u članicama Unije od strane hrvatskih osnivača, što se propisuje pravom države odredišta. Valja napomenuti da hrvatsko pravo društava pri tome ne propisuje *izlazne* restrikcije, osim kod prijenosa registriranog sjedišta, budući da u tom slučaju može doći do povrede prava zaposlenika, vjerovnika i članova društva u većoj mjeri.

Za prijenos sjedišta hrvatskog društva u inozemstvo potrebna je i prethodna suglasnost Ministarstva financija,³⁹³ što govori u prilog tezi da hrvatsko pravo omogućuje hrvatskim društvima prijenos registriranog sjedišta u inozemstvo. Nedostatak je propisa kojima bi se detaljno razradio prijenos sjedišta u inozemstvo bez potrebe za prestankom društva u Hrvatskoj, što emigraciju hrvatskih društava čini neprovedivom. Prijenos registriranog sjedišta društva iz Hrvatske u članicu Europske unije, omogućen je ulaskom Hrvatske u punopravno članstvo Europske unije, i to specifično samo za tzv. pojedine supranacionalne tipove društava.

7. PRIJEDLOZI ČETRNAESTE DIREKTIVE

Problemi vezanih za poslovni nastan potakli su donošenje tzv. Četrnaeste direktive u pravu društava o poslovnom nastanu. Europski je sud donio presude s ozbiljnim pitanjima promjene prava koje se odnosi na prijenos sjedišta društava. Sud ističe da sekundarno zakonodavstvo Unije, Uredbe o europskom društvu i Direktiva o prekograničnim spajanjima i pripajanjima neizravno omogućuje prijenos registriranog sjedišta društva, ali ti se izvori ne mogu primjenjivati u svim situacijama kada dolazi do prekograničnog prijenosa sjedišta društava. Četrnaesta direktiva trebala bi omogućiti društvima prijenos registriranog sjedišta u drugu članicu različitu od one u kojoj su ona osnovana. Većina članica ili ne dopušta ovakav prijenos ili ga ograničava brojnim administrativnim i financijski preprekama što ovaj prijenos čini dugotrajnim, kompliciranim i skupim.

Razmatrajući prijenos sjedišta temeljem navedenih sekundarnog zakonodavstva, nužno je istaknuti da se to odnosi na tzv. supranacionalno društvo,³⁹⁴ za osnivanje kojega, između ostaloga, valja uplatiti minimalni temeljni kapitala od 120.000 EUR. Čak kad bi se to i zanemarilo i dalje postoji niz nedostataka kada se te odredbe primjenjuje na prekogranični prijenos sjedišta društva.³⁹⁵ Prijenos registriranog sjedišta europskog društva mora biti

³⁹³ Članak 38, stavak 2. Zakona o trgovačkim društvima.

³⁹⁴ Naziv za europsko dioničko društvo.

³⁹⁵ U dokumentu Europske komisije: Impact assesmennt on the Directive on the cross-border transfer of registered office, SEC (2007) 1707 navodi se kako je temeljem podataka ekspertne skupine iz 2007. godine koju je okupila Europska komisija samo 7 europskih društava prenijelo svoje registrirano sjedište u drugu državu članicu, a 2 društva to planiraju u budućnosti, što svjedoči o malom broju takvih prijenosa temeljem Uredbe o Europskom društvu.

popraćen istodobnim prijenosom stvarnog središnjeg mjesta upravljanja društvom, budući da članak 7 Uredbe o europskom društvu zahtjeva da oba sjedišta budu u istoj državi članici. Osim toga, mogućnost preoblikovanja dioničkog društva u europsko društvo moguće je samo za dionička društva koja imaju podružnicu, ili društvo kćer na koju se primjenjuje pravo druge države članice najmanje dvije godine. Također, člankom 37 Uredbe zabranjen je prijenos registriranog sjedišta istodobno s preoblikovanjem društva. Tek kad je postupak preoblikovanja dovršen, europsko društvo može prenijeti svoje registrirano sjedište.

Donošenje Četrnaeste direktive u pravu društava počelo se nametati kao mogućnost brzog i efikasnog rješavanja prekograničnog prijenosa sjedišta društva. Kao ključna rješenja trebat će sagledati očuvanje prava manjinskih dioničara, vjerovnika, zaposlenika i svih zainteresiranih strana kojima je nužno osigurati zaštitu i ostvarivanje istih prava koja bi imali da do prijenosa sjedišta nije došlo. Četrnaesta direktiva mora osigurati efikasnost i kompetitivnost postojećih društava u Uniji. Ovaj se cilj može ostvariti osiguravajući jednake poslovne mogućnosti za sva europska društva, osiguravanjem pravne sigurnosti pravila koja se primjenjuju na prijenos sjedišta, jačanje integriranosti društva u zemlju odredišta nakon prijenosa registriranog sjedišta. Ovi se ciljevi moraju ostvariti uz istodobno osiguranje prava svih dioničara, zaštitu vjerovnika i zaposlenika.³⁹⁶

Europska je komisija rješavanje pitanja prekograničnog prijenosa registriranog sjedišta društva u ugradila u svoje dokumente između 1997. i 2002. godine kada je pokrenula javne konzultacije o potrebi omogućavanjem prijenosa sjedišta iz jedne u drugu državu članicu bez prethodne likvidacije društva i ponovnog osnivanja. Ove tendencije iskazane su i u Akcijskom planu o modernizaciji prava društava i korporativnom upravljanju iz 2003. godine.³⁹⁷ Potreba za rješanjem pitanja prekograničnog prijenosa sjedišta društva istaknuta je i kao dio Lisabonske strategije iz 2005. godine,³⁹⁸ te u Rezoluciji Parlamenta iz 2006. godine,³⁹⁹ kao i u nizu presuda Europskog suda.

Različiti su motivi potrebe za prekograničnim prijenosom sjedišta društva, primjerice, uplata manjeg iznosa temeljnog kapitala, povećanje efikasnosti i smanjivanje troškova upravljanja poslovanjem (niži administrativni i pravni troškovi), fleksibilnija pravila spajanja i pripajanja, odnosno podjele društava, manje stroga pravna pravila i veća sloboda definiranja temeljenih akata društva, doseg zahtjeva za objavom podataka, veći izbor strukturiranja organa društva (monistički i dualistički sustav korporativnog upravljanja), pravila o sudjelovanju radnika, veća transparentnost prava društava, a ne treba zanemariti ni odnose na zaštitu investitora, kao i kvalitetu i efikasnost sudovanja te odredbe o stečaju društava i efikasnost ovršnih postupaka.

Društva osnovana u članicama Unije mogu prenijeti središnjeg mjesta upravljanja i svoje aktivnosti u drugu članicu, osiguravajući ispunjavanje svih zahtjeva i formalnosti koje im nameće njihova matična država. Kada se razmatra osnivanje novog društva, ono je moguće u

³⁹⁶ Commission staff working document Impact assesment on the Directive on the cross-border transfer of registered office, SEC (2007) 1707, Brussels, 12.12.2007.

³⁹⁷ Commission communication to the Council and the European Parliament on modernising company law and enhancing corporate governance in the European Union - A plan to move forward (COM (2003)284 final)

³⁹⁸ Commission Lisbon Agenda SEC (2005) 981

³⁹⁹ Resolution on the Commission legislative and work programme for 2006 (P6_TA(2005)0524); Resolution on recent developments and prospects in relation to company law (2006/2051(INI)).

bilo kojoj članici te je osnivačima dana mogućnost izbora u kojoj će članici osnovati svoje društvo. Međutim, nakon osnivanja mogućnost prijenosa sjedišta društva moguća je samo uz prethodnu likvidaciju društva u matičnoj članici i osnivanje novog društva u drugoj članici.⁴⁰⁰ Glede različitih teorija sjedišta, Četrnaestom direktivom valja riješiti i to hoće li prijenos registriranog sjedišta zahtijevati istodobni prijenos stvarnog sjedišta,⁴⁰¹ pri čemu usvojeno rješenje može uključivati dvije mogućnosti, i to:⁴⁰²

Ograničeni pristup: Mogućnost prijenosa registriranog sjedišta istodobno s prijenosom stvarnog sjedišta društva, što je istodobna primjena teorije stvarnog sjedišta i teorije osnivanja te je tako ograničena mogućnost prijenosa sjedišta društava. Mogućnost prijenosa registriranog sjedišta bez istodobnog prijenosa središnjeg mjesta upravljanja bilo bi jedino moguće ukoliko će društvo prenijeti sjedište u članicu koja primjenjuje teoriju osnivanja.⁴⁰³ Članica koja primjenjuje teoriju stvarnog sjedišta od društva koje želi prenijeti registrirano sjedište na njezin teritorij, imat će pravo tražiti i prijenos stvarnog sjedišta. Društva će moći preseliti samo svoje registrirano sjedište kada ga prenose u članicu koja primjenjuje teoriju osnivanja, ali će morati premjestiti i registrirano sjedište i središnje mjesto upravljanja kada ga prenose u članicu koja primjenjuje teoriju stvarnog sjedišta.⁴⁰⁴

Širi pristup: Mogućnost da se društvima dopusti samo prijenos njihovog registriranog sjedišta u drugu članicu bez obveze istodobnog premještanja središnjeg mjesta upravljanja u tu članicu, što bi društvima omogućilo da slobodno izaberu mjesto svoje registracije i promjenu prava koje se primjenjuje na društvo temeljem svojih potreba i rješenja u nacionalnom pravu.⁴⁰⁵ Dopušta se prekogranični prijenos registriranog sjedišta na način da društvo prenosi registrirano sjedište iz jedne države u drugu uz promjenu prava koje se na društvo primjenjuje. Od društva koje prenosi sjedište na njezin teritorij, članica neće smjeti zahtijevati prijenos i središnjeg mjesta upravljanja te će društvo imati mogućnost premještanje samo svog registriranog sjedišta u članicu po svom izboru s promjenom primjenjivog prava koje društvu odgovara.⁴⁰⁶

U najnovijem Nacrtu izvješća Europskog parlamenta o Četrnaestoj direktivi u pravu društava o prekograničnom prijenosu sjedišta društva⁴⁰⁷ daju se preporuke o sadržaju Prijedloga buduće direktive. U odnosu na sadržaj Direktive preporuka je da se ona odnosi na društva

⁴⁰⁰ Commission staff working document Impact assesment on the Directive on the cross-border transfer of registered office, SEC (2007) 1707, Brussels, 12. 12. 2007. str. 12.

⁴⁰¹ Vargova, Petra: The cross border transfer of a company's registered office within the European Union, Central European University, ožujak, 2010. str. 42.

⁴⁰² Frada de Sousa, António: Company's cross-border transfer of seat in the EU after Cartesio, Jean Monnet working paper 07/09. str. 56.

⁴⁰³ Commission staff working document Impact assesment on the Directive on the cross-border transfer of registered office, SEC (2007) 1707, Brussels, 12. 12. 2007. str. 42.

⁴⁰⁴ Frada de Sousa, António: Company's cross-border transfer of seat in the EU after Cartesio, Jean Monnet working paper 07/09. str. 57.

⁴⁰⁵ Commission staff working document Impact assesment on the Directive on the cross-border transfer of registered office, SEC (2007) 1707, Brussels, 12. 12. 2007. str. 43.

⁴⁰⁶ Frada de Sousa, António: Company's cross-border transfer of seat in the EU after Cartesio, Jean Monnet working paper 07/09. str. 63.

⁴⁰⁷ Draft Report with recommendations to the Commission on a 14th Company law directive on the cross-border transfer of company seats (2011/2046(INI) od 27. 9. 2011.

kapitala u smislu odredbe članka 2 Direktive 2005/56/EC te da njezin doseg bude ograničen na prekogranični prijenos registriranog sjedišta društva popraćen s prijenosom stvarnog sjedišta u istu državu odredišta, iz čega se razaznaje da se prigodom prijenosa sjedišta prihvaća tzv. ograničeni pristup.

Direktivom se društvima mora omogućiti ostvarivanje slobode poslovnog nastana migracijom u članicu odredišta bez gubitka pravne osobnosti, ali preoblikovanjem u društvo na koje se primjenjuje pravo članice odredišta, bez potrebe prethodne likvidacije društva. Čitav niz preporuka vezan je za zahtjeve koji se odnose na transparentnost i davanje informacija koje se odnose na plan prijenosa sjedišta, njegov sadržaj i oblik, posebice vezano za obavješćavanje zaposlenika, a vezano za odredbe Direktive 2002/14/EC⁴⁰⁸ i odredbe o objavi plana temeljem Direktive 2009/101/EC.⁴⁰⁹ O planu prijenosa sjedišta društva odluku donosi skupština društva.⁴¹⁰

Administrativno tijelo matične članice potvrđuje zakonitost postupka prijenosa sjedišta te članica odredišta može odbiti registraciju društva ukoliko se stvarno sjedište društva ne nalazi na njezinu teritoriju.⁴¹¹ Posebna važnost daje se objavi podataka kako bi svi zainteresirani bili obaviješteni o prijenosu sjedišta kao i pravima zaposlenika. Glede toga, predviđa se osnivanje registra europskih društava koji bi osigurao razmjenu informacija i usku suradnju između različitih registara država članica. Direktivom je potrebno osigurati načelo pravnog sljedništva pravnih osoba u slučaju kada dolazi do prijenosa sjedišta unutar Europske unije.

8. ZAKLJUČAK

Zajedničko tržište kao projekt europskog integriranja, zamišljeno je kao jedinstveno tržište na kojem za sve poduzetnike i fizičke osobe vrijede prava koja vrijede i u granicama nacionalnih tržišta, što uključuje i slobodu poslovnog nastana. Sloboda poslovnog nastana označava pravo državljana (pravnih ili fizičkih osoba) neke članice Unije na osnivanje (pokretanje) i obavljanje djelatnosti samostalne pravne osobe (nekoga od pravnih oblika tvrtke) na području države članice koja nije njegova domicilna država. Glede razlike između slobode poslovnog nastana i slobode pružanja usluga nužno je u ocijeniti obavlja li se određena djelatnost u drugoj članici periodično ili trajno. Ako se djelatnost obavlja trajno, primjenjivat će se pravila o slobodi poslovnog nastana te će samim time biti isključena primjena pravila o slobodi pružanja usluga.

Europski je sud odredio da svatko može koristiti pogodnosti odredbi Ugovora o funkcioniranju Europske unije koje se odnose na slobodu poslovnog nastana. Međutim, u

⁴⁰⁸ Directive 2002/14/EC of the European Parliament and of the Council of 11 March 2002 establishing a general framework for informing and consulting employees in the European Community, OJ L 80, 23. 3. 2002. p. 29.

⁴⁰⁹ Directive 2009/101/EC of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009 on coordination of safeguards which, for the protection of the interests of members and third parties, are required by Member States of companies within the meaning of the second paragraph of Article 48 of the Treaty, with a view to making such safeguards equivalent, OJ L 258, 1. 10. 2009. p. 11

⁴¹⁰ Draft Report with recommendations to the Commission on a 14th Company law directive on the cross-border transfer of company seats (2011/2046(INI) od 27. 9. 2011. str. 7.

⁴¹¹ Isto, str. 8.

odnosu na primjenu slobode poslovnog nastana prilikom prijenosa sjedišta iz jedne u drugu članicu javlja se problem ograničenja od strane članica u situacijama kada društva žele otići iz neke članice, odnosno ući u nju. Prepreke slobodi poslovnog nastana najčešće proizlaze iz činjenice što članice primjenjuju različite teorije sjedišta, pa je u nadležnosti svake članice da samostalno odredi uvjete potrebne za osnivanje društva. Koristeći se ovim načelom, osnivač trgovačkog društva ima slobodu izbora mjesta osnivanja te time i izbora teorije sjedišta koje će se primjenjivati na njegovo društvo, odnosno izbora najboljih uvjeta poslovanja. Slobodu izbora mjerodavnog prava neće imati prilikom prijenosa sjedišta društva u drugu članicu, što smo nešto opširnije elaborirali u ovom radu.

CITIRANI IZVORI

1. Babić, Davor: Sloboda kretanja trgovačkih društava u Europskoj uniji, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2006, br. 56 (poseban broj), str. 225.-251.
2. Barbić, Jakša: Pravo društava, knjiga prva, Organizator, Zagreb, 2008.
3. Bodiroga-Vukobrat, Nada; Horak, Haba i Martinović, Andrija: Temeljne gospodarske slobode u Europskoj uniji, Inženjerski biro, Zagreb, 2011.
4. Bouček, Vilim: Osobni statut trgovačkog društva i specifičnih europskih trgovačkih društava u europskom međunarodnom privatnom pravu, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2006. broj 56 (posebni broj).
5. Commission communication to the Council and the European Parliament on modernising company law and enhancing corporate governance in the European Union - A plan to move forward (COM (2003)284 final).
6. Commission Lisbon Agenda SEC (2005) 981.
7. Commission staff working document Impact assesment on the Directive on the cross-border transfer of registered office, SEC (2007) 1707, Brussels, 12.12.2007.
8. Commission Staff Working Document: Impact assessment on the Directive on the cross-border transfer of registered office, Brussels, 12.12.2007. SEC(2007) 1707.
9. Directive 2002/14/EC of the European Parliament and of the Council of 11 March 2002 establishing a general framework for informing and consulting employees in the European Community, OJ L 80, 23. 3. 2002.
10. Directive 2009/101/EC of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009 on coordination of safeguards which, for the protection of the interests of members and third parties, are required by Member States of companies within the meaning of the second paragraph of Article 48 of the Treaty, with a view to making such safeguards equivalent, OJ L 258, 1. 10. 2009.
11. Draft Report with recommendations to the Commission on a 14th Company law directive on the cross-border transfer of company seats (2011/2046(INI)) od 27. 9. 2011.
12. European parliament: Draft report with recommendations to the Commission on a 14th Company Law directive on the cross-border transfer of company seats (2011/2046(INI)) od 27.9.2011.
13. European Parliament: Opinion of the Committee on Employment and Social Affairs for the Committee on Legal Affairs on a 14th company law directive on the cross-border transfer of company seats (2011/2046(INI)) od 27. 9. 2011.

14. Frada de Sousa, António: Company's cross-border transfer of seat in the EU after Cartesio, Jean Monnet working paper 07/09.
15. Gorenc, Vilim (urednik) i drugi: Komentar zakona o trgovačkim društvima, RRIF-plus, Zagreb, 2004.
16. Horak, Hana; Dumančić, Kosjenka i Pecotić Kaufman, Jasminka: Uvod u europsko pravo društava, Školska knjiga, Zagreb, 2010.
17. Horak, Hana; Dumančić, Kosjenka i Šafranko, Zvonimir: Sloboda poslovnog nastana trgovačkih društava u pravu Europske unije, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2013.
18. Impact assesmennt on the Directive on the cross-border transfer of registered office, SEC (2007) 1707.
19. Pravilnika o načinu upisa u sudski registar, Narodne novine, broj 22/12.
20. Resolution on the Commission legislative and work programme for 2006 (P6_TA(2005)0524); Resolution on recent developments and prospects in relation to company law (2006/2051(INI)).
21. Sajko, Krešimir: Međunarodno privatno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2005.
22. Ugovor o funkcioniranju Europske unije (www.mvep.hr/custompages/static/...)
23. Vargova, Petra: The cross border transfer of a company's registered office within the European Union, Central European University, ožujak, 2010.
24. [www.http://ssrn.com/abstract=1086667](http://ssrn.com/abstract=1086667)
25. [www.http://ssrn.com/abstract=1691688](http://ssrn.com/abstract=1691688)
26. [www.http://urtechtlawreview.org/](http://urtechtlawreview.org/)
27. Zakon o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima, Narodne novine, broj, 53/91.
28. Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, brojevi 111/93, 34/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09 i 152/11 (pročišćeni tekst)
29. Zakon o uslugama, Narodne novine, broj, 80/11.
30. Zakona o sudskom registru, Narodne novine, brojevi 1/95, 57/96, 1/98, 30/99, 45/99, 54/05, 40/07, 91/10 i 90/11.